

Yenikapı Mevlevîhânesi'yle İlgili Kaynaklara Bir İlâve: Kemâleddin Efendi'nin *Terâcim-i Ahvâl'i*

An Addition to the Sources About Yenikapı Mevlevihanesi:
Kemaletdin Efendi's Terâcim-i Ahvâl

Едно Приложение /Допълнение/ Към Източниците За
Мевлевихането В Йеникапъ: Съчинението На Кемаледдин
Ефенди "Тераджим-И Ахвал"

Mustafa ERDOĞAN*

ÖZET

Bu yazıda, önce Yenikapı Mevlevîhânesi'yle ilgili temel kaynaklardan bahsedilmiş, ardından bu Mevlevîhânenin şeyhleri hakkında bilgi veren, fakat bugüne kadar gün yüzüne çıkmamış bir eser olan Kemâleddin Efendi'nin *Terâcim-i Ahvâl'i* tanıtılmış ve Latin harfleriyle ilgililerin dikkatine sunulmuştur. Eser, şeyh âilesine mensup biri tarafından yazılması ve satır aralarında ilginç bilgilere yer vermesi yönüyle önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Yenikapı Mevlevihanesi, Mehmed Kemâleddin Efendi, Osman Salahaddîn Dede, Terâcim-i Ahvâl.

ABSTRACT

In this paper, the main sources related to Yenikapı Mevlevihane are mentioned first, and then Kemalettin Efendi's not so known Teracim-i Ahval which gives information about the sheikhs of this Mevlevihane is introduced and put forward to the attention of people interested in new writing. This literary work is of great importance in terms of being written by a person related to sheikh family and giving some interesting information between the lines.

Key Words: Yenikapı Mevlevihane, Mehmed Kemâleddin Efendi, Osman Salahaddîn Dede, Terâcim-i Ahvâl.

РЕЗЮМЕ

В тази публикация на първо място се представят източниците за мевелвихането в Йеникапъ, след това се представя произведението на Кемаледдин Ефенди "Тераджим-и

* Araş. Gör., Dr., Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: mistik1971@hotmail.com

Ахвал", което дава информация за шейховете на това мевлевихане и до днес не е издадено. Съчинението се дава също и на латинска транскрипция. Съчинението е написано от личност, принадлежаща към семейството на шейха, и представлява особен интерес със сведенията, които съдържа между редовете /с приписките между редовете/.

Ключови Думи: мевлевихането Йеникапъ, Мехмед Кемаледдин Ефенди, Осман Салахаддин Деде, "Тераджим-и Ахвал" /"тълкувание на състоянията"/

GİRİŞ

Türk kültür, sanat ve mâneviyat tarihinin çok önemli merkezlerinden biri olan Yenikapı Mevlevîhânesi ile buranın şeyhleri ve mensupları hakkında, konuyla ilgili birçok umumî kaynakta bilgi bulmak mümkündür. Hatta bunun ötesinde Yenikapı Mevlevîhânesi, tarihte hakkında müstakil eser yazılmış neredeyse tek Mevlevîhânedir denilebilir. Bu yazıda öncelikle, Yenikapı Mevlevîhânesi'yle ilgili temel kaynaklardan bahsedilecek, ardından bu Mevlevîhânenin şeyhleri hakkında bilgi veren ve fakat bugüne kadar gün yüzüne çıkmamış bir eser olan Kemâleddin Efendi'nin *Terâcim-i Ahvâl'i* tanıtılacak ve Latin harflerine aktarılarak ilgililerin istifadesine sunulacaktır.

İlgililerce bilindiği üzere, umûmî kaynaklar hâriç tutulursa, Yenikapı Mevlevîhânesi'yle alâkalı yazılmış eserlerin başında İhtifalci Mehmed Ziya Bey(1871-1930)'in *Merâkiz-i Mühimme-i Mevleviyyeden Yenikapı Mevlevîhânesi* (İstanbul, 1329/1913) isimli çok önemli kitabı gelmektedir. Kendisi de bir Yenikapı mensubu olan Mehmed Ziya Bey bu eserinde Mevlevîhânenin kuruluşundan başlayarak sırasıyla şeyhleri ve mensupları hakkında doğru ve ayrıntılı malumat vermiştir. Bu eser ayrıca, özellikle XIX. yüzyılın tarihî, sosyal, kültürel, hatta siyasî hayatı hakkında da çok mühim bilgiler ihtiva etmektedir¹.

Konuyla ilgili göz ardı edilemeyecek önemli kaynaklardan biri de *Defter-i Dervîşân'*dir. Bu eser; Yenikapı Mevlevîhânesi merkez olmak üzere dönemin tarihî, tasavvufî, siyasî ve ictimâî olaylarına dair çeşitli kayıtları ihtivâ eden iki ciltlik bir çeşit günlüktür. Eserde yer yer dergâha gelen ve intisap eden dervişlerin adları, dergâha gelişi ve burada muhtelif mertebeleri kazanma tarihleri, İstanbul'da ve bazı Mevlevîhânelerde meydana gelen çeşitli olaylar ve bazı şeyhlerin vefat tarihleriyle bir kısım aile mensuplarına dair önemli tarihler kaydedilmiştir. Bu defter, Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhlerinden Ali Nutkî Dede (1762-1804) tarafından yazılmaya başlanmış, onun vefatından sonra da sırasıyla şeyhlik makamına

1 Mehmed Ziya'nın *Yenikapı Mevlevîhânesi* isimli eseri, yeni yazıyla ilk olarak Yavuz Senemoğlu tarafından hazırlanıp sadeleştirilerek Tercüman 1001 Temel Eser serisinden yayınlanmıştır (İstanbul, tarihsiz, 245 s.). Ancak bu yayında pek çok baskı hatası, eksik ve yanlışlık vardır. Eser son zamanlarda Murat A. Karavelioğlu tarafından yeniden yayına hazırlanarak Ataç Yayınları'nca basılmıştır (İstanbul, 2005, 261+16 s.).

gelenler benzer kayıtları tutmayı devam ettirmişlerdir. Eserin ilk cildinin müellif hattıyla olan ve bilinen tek yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa Bölümü 1194 numaradadır. Defter-i Dervîşân'ın Abdülbâkî Nâsır Dede (1765-1821) ve daha sonra gelen şeyhler tarafından yazılan 2. cildinin aslı bu âilenin neslinden gelen Bâkî Baykara'dadır. Bu cildin fotokopi bir nüshası da TDV İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi'nde 18112 numarada bulunmaktadır.

Yenikapı Mevlevîhânesi hakkında bilgi içeren diğer bir önemli kaynak da yine şeyh ailesinden ve bu tekkede aşçıbaşılık görevi yapmış olan Sahîh Ahmed Dede(1742-1813)nin *Mecmûatü't-Tevârîhü'l-Mevleviyye* isimli eseridir. Bu mecmua, umûmî bir Mevlevîlik tarihi olmakla birlikte; yazarın Yenikapı Mevlevîhânesi şeyh ailesinden olması yönüyle eserde, sık sık bu tekkenin şeyhlerine, mensuplarına ve tekkede meydana gelen olaylara dair önemli bilgiler verilmektedir. Hatta yer yer bazı olayların günü, saati ve oluş şekli bile nakledilmektedir. Özellikle Mevlevîlik tarihi açısından önemli olan bu eser, bazı sosyal ve kültürel anekdotları da ihtiva etmekte, ancak içindeki bazı tarihlerde kimi zaman yanlışlara da rastlanmaktadır. Muhtelif kütüphanelerde yazma nüshaları da bulunan bu mecmuanın Konya nüshasından hareketle Latin harfli baskısı da yapılmıştır (Sahîh Ahmed Dede, 2003).

Bunlardan başka Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhlerinden bazıları ile ilgili münferiden yazılmış iki eser daha vardır ki bunlara da kısaca işaret etmeden geçemeyeceğiz. Bunlardan birincisi, Hasîrî-zâde Mehmed Elif Efendi tarafından yazılmış *Tenşitü'l-Muhibbîn bi-Menâkıbı Hâce Hüsâmeddîn* isimli eserdir. Elif Efendi bu eserin ikinci kısmında kendisinden feyiz aldığı, şeyhi Osman Salâhaddîn Dede Efendi'nin doğumundan vefatına kadar hayatını anlatmış ve eserlerinden bahsetmiştir. Salâhaddîn Dede'yle ilgili derli toplu bilgilerin yer aldığı bu risale gerçekten konuyla ilgili yararlanılabilecek kaynaklardan biridir². Bu tarzda yazılmış bir risâle de Mevlevîhânenin sonndan bir önceki şeyhi olan Mehmed Celâleddîn Dede ile ilgilidir. *Yenikapı Mevlevîhânesi Post-nişîni Şeyh Celâleddîn Efendi Merhûm* ismini taşıyan bu eser, Celâleddîn Dede'nin yetiştirmesi olan Tâhirü'l-Mevlevî tarafından kaleme alınmıştır. Risâlede, Şeyh Celâl Efendi'nin vefatı ile ilgili ayrın-

2 Bu eser, müellifin oğlu tarafından daha sonra eski yazılı olarak basılmıştır: Eş-Şeyh Mehmed Elif Hasîrî-zâde, *Tenşitü'l-Muhibbîn bi-Menâkıbı Hâce Hüsâmeddîn*, İstanbul, 1342, 55 s. Salahaddîn Dede'yle ilgili kısmı eserin 36-44. sayfaları arasındadır. Hür Mahmut Yücer de risâleyi yeni yazıya çevirerek yayınlamıştır: "Eyüp'te Hatuniye Tekkesi ve Tenşitü'l-Muhibbîn bi-Menâkıb-ı Hoca Hüsâmeddîn", [Tasavvuf, S. 10 (Ocak-Haziran 2003), s. 219-249 (İlgili kısım 241-244 arasındadır)]. Birazdan arz edeceğimiz *Terâcim-i Ahvâl*'in müellifi Kemâleddîn Efendi, metinde de görüleceği üzere, muhtemelen yazma halindeyken bu eseri görmüş, okumuş ve eserine iktibas etmeyi düşünmüş, bu maksatla "Sûret-i Makâle" diye bir başlık da açmıştır. Ancak her nedense bu niyetini gerçekleştirilememiş ve başlığın altı boş kalmıştır.

tılı mâlûmat ve sonda da Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhlerini ve şeyhlik sürelerini gösteren Ahkar mahlaslı Zühdi Bey'in bir manzûmesi bulunmaktadır (Mehmed Tâhir, 1326)³.

Mehmed Kemâleddin Efendi

Terâcim-i Ahvâl'in müellifi, Hacı Kemâl Efendi diye de bilinen Mehmed Kemâleddin Efendi; Yenikapı Mevlevîhânesi'nin meşhur şeyhlerinden Abdülbâkî Nasır Dede'nin torunu, Osman Salâhaddîn Dede'nin oğludur. Muhtemelen şeyh olmaması ve genç yaşta vefat etmesinden dolayı kaynaklarda kendisiyle ilgili neredeyse hiç bilgi yoktur. 1855 yılı civarında, muhtemelen Yenikapı Mevlevîhânesi'nin harem dairesinde dünyaya gelmiş, ilk ve temel eğitimini de buranın şeyhi olan babasından almıştır. Osman Salâhaddîn Dede'nin 12 Şubat 1887'deki vefatından sonra şeyhlik makamına, iki oğlundan büyüğü olan Mehmed Celâleddîn Efendi (1849-1908) atanmıştır. Şeyh Celâleddîn Efendi ise, o sırada otuzlu yaşlarda olan küçük kardeşi Kemâleddîn Efendi'yi dergâhta şeyhlikten sonra en yüksek makam olan ser-tabbahlık yani aşçıbaşılık görevine getirmiştir. Böylece Kemâleddîn Efendi, dergahın bir anlamda idarî işlerinden ve dervişlerin yetişmesinden sorumlu hale gelmiştir. Ayrıca dergahın vakıfları da Kemâl Efendi'nin sorumluluğuna verilmiştir. Aslında Salâhaddîn Dede'nin son zamanlarında Celâl ve Kemâl efendilerin zaten bu işi babalarına vekâleten yaptıkları nakledilmektedir. Onun vefatından sonra bu görevlere asâleten atanmış olmuşlardır. *Tenşîtü'l-Muhibbîn* sahibi Mehmed Elif Efendi bu atanma konusunu şöyle ifade etmektedir: "(Osman Salâhaddîn Dede'nin) Rihlet-i aliyyelerinden sonra makâm-ı âlîlerine necl-i kerîmleri ârif-i âgâh-dil mefharü'l-ekârim ve'l-efâzıl Şeyh Seyyid Mehmed Celâleddîn Efendi ehliyyet-i tâmmе ile kâim olup Mesnevî-i Şerîf tadrîsine devâm ve birâder-i ma'rifet-güsterleri Seyyid El-Hac Kemâleddin Dede Efendi'yi makâm-ı riyâset-i tabbâhîne ikâme ile kendilerine niyâbeten terbiyye-i fukarâ-yı mübtedi'îne tayin buyurdular." (Eş-Şeyh Mehmed Elîf Hasîrî-zâde, 1342: 44)

Ancak Kemâleddîn Efendi, bu vazifesini çok fazla devam ettirememiş, 1894 yılında vefat etmiştir. Vefatı üzerine, o dönemde Şeyh Celâl Efendi'ye yeni intisap ederek semâ çıkarmış olan Ahmet Remzî Dede (Akyürek) şu manzûmeyi kaleme almıştır:

3 Yukarıda sayılanlardan başka, Yenikapı Mevlevîhânesi'nde 1745'ten 1925'e kadar şeyhlik yapan Seyyid Ebubekir Dede ailesi ile ilgili bir makale için bk. Mustafa Erdoğan, "İstanbul'da Kütahyalı Bir Şeyh Ailesi: Seyyid Ebubekir Dede ve Ahfâdî", *İstanbul Araştırmaları*, S.7 (Güz, Ekim-1998), s.125-169. Ayrıca adıgeçen Mevlevîhânenin son şeyhi Abdülbâkî Dede ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Mustafa Erdoğan, *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Mevlevî Şeyhi Abdülbâkî Baykara Dede Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Şiirleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2003, 416 s.)

Yenikapı Mevlevîhânesi Ser-Tabbâhı Hacı Kemâleddîn Dede Efendi'nin Târîh-i İrtihâli

Merkad-i Aşçı Dede işbu makâm
 Dur niyâza ey hakikat-bîn dede
 Mesnevîhân nükte-âver ehl-i hâl
 Ârif ü dâna-yı her âyîn dede
 Yazdı Remzî muhtelif târîhini
Hasretâ gitti Kemâleddîn Dede-1312
 (Ahmet Remzi Akyürek ve Şiirleri, 1987: 226)

Remzî Dede'nin belirttiği gibi Mesnevîhân, nüktedân, hâl ehli, ârif ve âlim biri olan Kemâl Efendi; aile arasında pehlivan yapılı, iri bir vücûda sahip, sağlıklı, canlı ve neşeli bir insan olarak anlatılmaktadır. Ayrıca Kemâl Efendi'nin vefatıyla ilgili, şöyle bir rivayet de dile getirilmektedir: Mevlevîhânenin vekilharçlığını, yani bir anlamda mâlî sorumluluğunu da yapan Kemâl Efendi, kışın yaklaştığı bir vakitte tekkenin damını aktarması için bir tamirci çağırır. Ancak gelen kişi yapacağı işin karşılığında biraz yüksek bir ücret isteyince Kemâl Efendi'nin canı sıkılır ve tamirciyi göndererek bu işi kendisi yapmaya karar verir. Gerçekten de dama çıkarak aktarma işini yapan Kemâl Efendi; bu sırada üşütür, hastalanır ve bir süre sonra vefat eder⁴.

Mehmed Kemâleddin Efendi

Yukarıda olduğu gibi Kemâl Efendi'den kimi zaman *El-Hâc* veya *Hacı* diye bahsedilmesinin sebebi, onun annesi ile birlikte hacca gitmiş olmasıdır. Rivayete göre, Şeyh Osman Salâhaddîn Dede ile arası bozulan Sultan II. Abdülhamîd, ondan kurtulmak için Salâhaddîn Dede'nin hacca gitmesini ister. O dönemde bir hayli yaşlanmış olan Salâhaddîn Dede ise, sıhhatinin buna müsait olmadığını belirterek mazeret beyan eder. Ancak izin verilirse şeyhliği küçük oğluna bırakabileceğini, eşiyile küçük oğlunun (Kemâl Efendi) da hacca gidebileceklerini söyler. Saray tarafından bu teklif kabul edilir ve dergâhın şeyhliğine vekâleten Celâl Efendi bakmaya başlar, Kemâl Efendi de annesiyle birlikte hac vazifesini yapar.

4 Bu rivayet ve Kemâl Efendi'yle ilgili diğer bilgiler; Kemâl Efendi'nin kardeşi Celâl Dede'nin torununun oğlu olan Bâkî Baykara beyefendi ile Kemâl Efendi'nin torunu Leyla Hanım'ın kızı Aylin Ancan hanımefendi tarafından bize sözlü ve yazılı olarak aktarılmıştır. Kendilerine yardımlarından dolayı teşekkür ederiz.

Diğer meşguliyetlerinin yanı sıra, torunu Leyla Hanım'a kalan bir levhadan hat oymacılığı ile de uğraştığı anlaşılan Hacı Kemâl Efendi, saray yağlıkçısı Hacı Kamil Efendi ailesinden Növber Hanım'la evlendirilmiş ve bildiğimiz kadarıyla bu evlilikten Nutkî Efendi adında bir oğlu; Kevser, Kesibe, Münîre ve Mutahhara adlarında dört kızı olmuştur. Kemâl Efendi çok genç vefat ettiğinden çocuklarını ağabeyi Celâl Efendi büyütüştür. Çocuklarından Nutkî Efendi, Galatasaray Sultânîsi'nde okumuş ve daha sonra Fransa'ya gitmiştir⁵. Kızlarından Kevser Hanım ise, dönemin meşhur isimlerinden Konya'daki Hz. Mevlânâ Dergâhı şeyhliğini de yapan Abdülhalim Çelebi ile evlendirilmiş, böylece Yenikapı Mevlevîhânesi şeyh ailesiyle Hz. Mevlânâ'nın torunları arasında akrabalık bağı kurulmuştur⁶. Daha sonra Halep Mevlevîhânesi şeyhi olan Bâkır Çelebi de Abdülhalim Çelebi ile Kevser Hanım'ın büyük oğludur.

Kemâleddin Efendi'nin bir levhası.
(*Ey şems-i sipîhr-i cân olan Mevlânâ
Vey cân-ı cihâniyân olan Mevlânâ*)

Kemâl Efendi'yle ilgili Abdülbâkî Gölpinarlı da şu ilginç nükteyi aktarmaktadır: "Esasen Şeyh'nin (ölm. 1422-1423) olduğu halde, Mevlânâ'ya atfedilerek âyinlere de giren ve "yüzün ay mıdır, güneş mi bilmiyorum" mealindeki Farsça mısra ile başlayan bir şiir vardır:

Mâhest nemîdânem horşîd ruhat yâ ne
Bu ayrılık odına canım nice bir yane

Yenikapı dervişlerinden birisi, bir gün, diğer bir dedeye kızmış ve sen demiş, o kadar nâdânsın ki "Mâhest nemîdânem" in manasını bile bilmezsin.

5 Cumhuriyet tarihimizin meşhur milli eğitim bakanlarından ve ailesi gibi kendi de Yenikapı Mevlevîhânesi'ne bağlı olan Hasan Ali Yücel, hatıralarında yer yer bu Nutkî Efendi'den "Nutku ağabey" diye söz etmektedir. Hatta Yücel'in ilk hürriyet dersini de Nutkî Efendi'den aldığı söylenebilir: "Hürriyetin ikinci günü mü, üçüncü günü müydü ne, Mevlevîhâneye gittik. Bu sâkin muhit, şimdi coşkun bir halde idi. Şeyhin yeğeni, esasen pek sevdiğim Nutku Efendi oradaydı. O zaman bu genç adam, Galatasaray Sultânîsi'nin son sınıflarında idi. Uyanık bir insandı. Güzel Fransızca bilir, çok okur, açık fikirli bir delikanlı idi. – Nutku ağabey, dedim, bana şu hürriyetin ne olduğunu anlatır mısın?... (Hasan Ali Yücel, *Çeçtiğim Günlerden*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 161-163.)

6 Yine aileden gelen bir rivâyete göre; Şeyh Celâl Efendi'nin vefatından sonra yerine atama yapılabacağı zaman, atamayı yapacak olan Abdülhalim Çelebi, dönemin siyasî şartlarının da etkisiyle, önce Celâl Efendi'nin oğlu Abdülbâkî Efendi'yi atamak istememiş, şeyhliği kayınbiraderi Nutkî Efendi'ye teklif etmişse de, Nutkî Efendi bu teklifi kabul etmeyerek Abdülbâkî Efendi'nin bu makama daha ziyade lâyık olduğunu söylemiş, bunun üzerine Abdülbâkî Efendi Yenikapı Mevlevîhânesi'ne şeyh olarak tayin edilmiştir.

Bu söze muhatap olan dede, insafa gelmiş. Doğru erenler demiş, bilmiyorum, yolsuzluk bende. Lutfen, fakıyre söyleyivir.

Öbürü, mâ demiş, yani biz. Hest, var mıyız, nemîdânem bilmiyorum.

Dede, ağlıya ağlıya Şeyh Celâl Efendi'nin kardeşine gidip efendim demiş, bu kadar zamandır babı Mevlânâ'dayım, feyzalmamışım. Şeyhin kardeşi Kemâl Efendi, teessürünün sebebini sorup öğrenince, öbür dedenin verdiği manayı da duyunca erenler demiş, sade sen değil, o da feyz alamamış. Tek değilsin, merak etme!" (Gölpınarlı, 1983: 258)⁷

Terâcim-î Ahvâl Üzerine

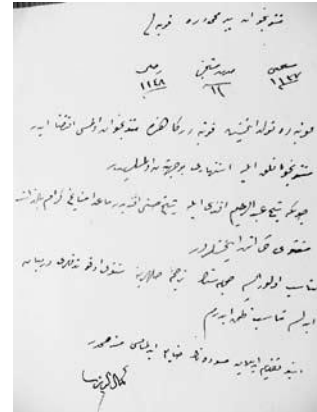
Kemâleddin Efendi'nin bilinen tek eseri olan *Terâcim-i Ahvâl*, fazla hacimli olmayan el yazması bir risâle niteliğindedir. Bugün itibarıyla bildiğimiz iki nüshası da Bâkî Baykara'da bulunmaktadır. İkisi de müellifi Kemâleddin Efendi'nin imzasını taşıyan bu nüshaların özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

Birincisi: Ciltsiz, 23,9X17,1-20,1X14,8 cm ölçülerinde, krem rengi yer yer yırtık kâğıt, muhtelif satırlı, bozuk rik'a yazı, siyah mürekkep, başlıklar kırmızı, yer yer kurşun kalem kullanılmış, toplam 26 varak, aralarda boşluklar var. Bu nüsha, 17 Cumâde'l-âhire 1305/M. 1 Mart 1888 tarihlidir.

İkincisi: Ciltsiz, 25,5X16,8-17,5X15,5 cm ölçülerinde, krem renkli yeni kâğıt, muhtelif satırlı, rik'a yazı, siyah mürekkep, başlıklar kırmızı, toplam 19 varak, yer yer boşluklar var, tarihsiz.

Bu nüshalardan birincisinin, pek çok karalamanın olmasından müsvedde bir nüsha olduğu anlaşılmaktadır. İkinci nüshada da karalama ve düzeltme olmakla birlikte ilkinin göre çok daha azdır. Aşağıda verilecek olan metinde bu ikinci nüsha esas alınmıştır.

Terâcim-i Ahvâl'de Yenikapı Mevlevîhânesi'nde şeyhlik yapmış olan toplam dokuz kişinin tercüme-i hâli yazılmıştır. Eserde, madde başlıkları ile yazılırsa, sırasıyla şu kişilerin biyografileri kayıtlıdır:

Terâcim-i Ahvâl'den örnek bir sayfa.

7 Zikredilen beyti Şeyhî Divanı'nda göremedik. Bk. (*Şeyhî Divanı*, Haz. Mustafa İsen-Cemal Kurnaz, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990).

1. Ebû'l-Kemâleyn Osman Salahaddîn Dede Efendi,
2. Şeyh Seyyid Abdurrahîm Efendi İbn-i Ebûbekir Dede,
3. Seyyid Nâsır Abdülbâkî Dede Efendi İbn-i Ebûbekir Dede,
4. Şeyh Seyyid Ali Nutkî Dede İbn-i Ebûbekir Dede,
5. Seyyid Hüseyin Receb Hüsnî Dede İbn-i Abdülbâkî Dede,
6. Seyyid Ebûbekir Dede İbn-i Şeyh Ahmed el-Halvetî Kütahiyavî,
7. Kûçek Mehmed Dede Efendi Kırımî,
8. Sâfî Mûsâ Dede İbn-i Celâl Ali Dede,
9. Mesnevîhân Pîr Mehmed Dede Efendi.

Ayrıca eserin sonunda Sahîh Ahmed Dede ve Sâdık Dede'yle de ilgili kısa bilgiler yer almaktadır. En son sayfada ise, Abdülbâkî Dede'nin vefatı ve yerine Hüsnî Dede'nin tayini, bu sırada yaşananlar, bazı tarihler ve Şeyh Abdurrahîm Efendi'nin iki oğlunun isimleri kayıtlıdır.

Terâcim-i Ahvâl'in en uzun maddesi müellifin babası Osman Salahaddîn Dede'ye aittir. Daha sonra yazılan biyografiler buna nazaran çok daha kısadır. Tam bir düzenin olmadığı bu biyografilerde bilgiler ulaşılabildiği kadarıyla yazılmıştır. İlgili kişinin (biliniyorsa) doğum tarihi ve yeri, şeyhliğe tayin tarihi, vefat tarihi, şeyhlik süresi verilen bilgiler arasındadır. Ayrıca eserde, kimi zaman ilgili kişinin şahsiyetiyle ilgili kısa notlar da bulunmaktadır.

Yukarıda belirtildiği üzere eserde bilhassa müellifin babası Osman Salahaddin Dede hakkında epeyce ayrıntılı ve uzun mâlûmat verilmiştir. Bu bağlamda, Dede'nin doğum tarihi ay ve günüyle belirtilmiş, tahsili üzerinde ayrıntılı şekilde durulmuş, hatta hayatındaki küçük değişiklikler bile anlatılmıştır. Yine Osman Dede'nin okuttuğu dersler ve kitaplar ayrıntılı olarak yazılmış, ayrıca iki yıl kadar padişah huzurunda Mesnevî takrir ettiği de kaydedilmiştir. Bundan başka eserde, Osman Salahaddin Dede'nin vefatı da saatine varıncaya kadar ayrıntılı şekilde anlatılmakta, cenazesi konusunda da epeyce bilgi verildikten sonra, şahsiyeti üzerinde durulmakta ve Farsça bir rubaisi nakledilmektedir. Osman Dede'yle ilgili bu kadar ayrıntılı bilgiyi diğer kaynaklarda bulmak mümkün olmadığı gibi, oğlu tarafından yazılmış olması da bu bilgilerin önemini arttırmaktadır.

Diğer taraftan Terâcim-i Ahvâl, Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhlerinin gayr-ı resmî ve sosyal tarihini tespitinde önemli ipuçları da vermektedir. Örneğin Şeyh Gâlib'in de şeyhi olan Ali Nutkî Dede'nin dergâhtaki hücrelerinde ve ishalden vefat ettiği sadece bu eserde geçmektedir. Yine Abdurrahîm Kühî Dede'nin bazı kerâmetlerinin nakledildiği, Ali Nutkî Dede'nin kerâmetle meşhur olduğu da bu eserde kayıtlı bilgiler arasındadır. Bundan başka Hüseyin Hüsnî Dede'yle ilgili verilen; birinci evliliğinde eşinin kendisini beğenmediği için ayrılık gerçekleştiği, annesinin zorlamasıyla hasta olduğu halde ikinci defa evlendirilen Hüsnî

Dede'nin bu evliliğinden halvet-i sahîha vukû bulmaksızın kırk gün sonra vefat ettiği bilgisi de *Terâcim-i Ahvâl*'deki ilginç mâlûmatlardandır.

Türkçe biyografi geleneği içinde, bir yönüyle kısmen tezkireleri hatırlatan bu eser; diğer taraftan da *Sefîne-i Mevleviyye* ile başlayıp *Esrâr Dede Tezkiresi*'yle devam eden Mevlevî büyükleri ve şâirlerinin hayat hikâyelerinin yazılması geleneğinin de küçük bir halkası ve devamı gibi görünmektedir. *Terâcim-i Ahvâl*, müellifi Kemâleddin Efendi'nin doğrudan şeyhin oğlu ve daha sonraki şeyhin de kardeşi olması, dolayısıyla ilgili kişileri yakından tanınması ve kimi olaylara yakînen şahit olması bakımından önemlidir. Nitekim eserde anlatılan isimlerin birçoğu zaten yazarın akrabasıdır. Bu bakımdan eserin önemi ve güvenilirliği artmaktadır. Ayrıca, 1913 yılında basılan Mehmed Ziya Bey'in kitabı da dahil olmak üzere bu Mevlevîhâne ile ilgili yazılmış, yukarıda sıralanan eserlerin çoğundan daha eskidir. Bundan başka *Terâcim-i Ahvâl*, yukarıda verilen örnekler gibi, satır aralarında bazı ilginç bilgileri de taşımaktadır. Bütün bu sebeplerle eserin gün ışığına çıkarılmasının ve bu konularda çalışanların hizmetine sunulmasının faydalı olacağı düşünüülerek eserin metni Latin harflerine aktarılmıştır.

TERÂCİM-İ AHVÂL

Ebûl-Kemâleyn Osman Salâhaddîn Dede Efendi

Müddet-i meşîhat: 57

Müddet-i ömürleri: 68

Müşârûn ileyh hicret-i Nebeviyye'nin bin iki yüz otuz beş senesi rebû's-sânîsinin onuncu çehârşenbe günü İstanbul'da Bâb-ı Cedîd Mevlevîhânesi şeyhi Es-Seyyid Nâsır Abdûlbâkî Dede Efendi'nin sulbünden pâ-nihâde-i âlem-i şuhûd olmuşdur. Velâdetlerinden bir sene sonra pederlerinin vukû-ı irtihaline mebnî birâderleri Şeyh Hüsnî Efendi'nin zîr-i himâyelerinde bulunarak kırk beş tarihinde müşârûn ileyh Şeyh Hüsnî Efendi'nin irtihâlîne ve ammileri Şeyh Abdurrahîm Efendi'nin vukû-ı meşîhatine binâen ma'a-âile Beşiktaş'da bir hâne istîcâr iderek pederleri dervîşânından olup ol zaman Beşiktaş Mevlevîhânesi meşîhatinde bulunan Kadîr Dede Efendi Hazretleri'nin zîr-i terbiyye ve himâyetinde bulunmuş ve bin [iki] yüz kırk yedi tarihinde müşârûn ileyh Şeyh Abdurrahîm Efendi dahi irtihâl itmekle mürebbîleri bulunan ser-tabbâh Sâdık Dede vekâletîyle Mevlevîhâne-i mezkûr meşîhati uhdelere tevcih ve ihsân buyurulmuşdur. Mumâ ileyh Sâdık Dede'nin zîr-i terbiyye-i sûriyye ve mâneviyyelerinde bulunarak ulûm-ı ibtidâiyyeyi ba'de't-tahsîl meşhûr ve müte'ârif Kürt Hâfız Abdurrahman Efendi'den ulûm-ı âliyyeye bed' ve muahharan müteahhirîn ve muhakkikîn-i kirâmdan Kaldırmıcızâde meşhûr Hoca Evliyâ Efendi'den tekâmîl-i nüсах iderek mücâz olup fitrat-ı ulviyyelerinde merkez olan isti'dâda binâen ilm-i usûl ve ilm-i hey'et ve hikmet

gibi tahsîli lâzım olan ulûmı ve bâhusus ulûm-ı hakâyık ve tasavvufı yine hâce-i müşârün ileyhden taallüm ve o esnâda mağz-ı *Kur'ân* ve âb-ı zülâl-i teşnegân-ı bâdiye-i irfân olan *Mesnevî-i Şerîf*'in esrâr ve rumûzâtını gavvâs-ı bihâr-ı *Mesnevî* Hâce Hüsâmeddîn-i Nakşibendî Hazretleri'nin halka-i tedrîsine devâmla bi't-tahsîl kitâb-ı celîl-i mezkûrun takrîrine istihsâl-i icâzet eylemiştir.

İbtidâ-yı nisbet ve ahzı mumâ ileyh Sâdık Dede Efendi'den olup ikmâl-i sülûk ile ahz-ı icâze itmiş ve muahharan ol asr-ı feyz-hasrda seccâde-nişîn-i irşâd ve pîşvây-ı erbâb-ı tarîkat ve cedd-i büzürgvâr-ı hakikat cennet-mekân Çelebi Mehmed Sa'îd Hemdem kuddise sırruhu Hazretleri'nin taraf-ı eşref-i hazret-i şehriyârîden vukû bulan da'vet-i seniyye üzerine Dersâadet-i teşriflerinde hizmet-i aliyeleriyle ve müşârün ileyh hazretlerinin Konya'ya avdet-i devletlerinden bir sene sonra yani bin iki yüz yetmiş beş tarih-i hicrîsinde rûmâl-i âsitân-ı Hazret-i Pîr olup bir müddetçik dahi Çelebi-i müşârün ileyh'in şeref-i sohbet-i akdesleriyle müşerref ve ni'met-i hilâfetle mütena'im olmuşlardır.

Çelebi-i müşârün ileyh hazretlerinin teveccühât-ı kudsiyye-i husûsiyye ve in'âmât-ı ma'neviyye-i mahsûsalarına mazhar olup hatta hîn-ı müfâratlarında izhâr-ı hüzn ve beyân-ı tahassürle hatm-i sîne-i mukaddeseleri buyurarak miyân-ı bendegân-ı devletlerinde mümtâz ve ser-efrâz ve ba'demâ mülâkât-ı sûriyye müyesser olmayacağını îmâ ve i'câz buyurmuşlardır. Fi'l-vâkî dede-i müşârün ileyh'in Dersâadet'e avdetini müteâkib Çelebi-i müşârün ileyh'in hazretleri azm-i âlem-i melekût buyurmuşlardır. Kaddesa'llahu sırruhu'l-azîz.

Sohbet-i seniyye-i Hazret-i Çelebi-i müşârün ileyhde buldukları esnâda nâil oldukları eltâf-ı sûriyye ve ma'neviyyeye zamîme ve ihsân ale'l-ihsân olarak dede-i müşârün ileyh'in dûş-ı sadâkatlerinde bulunan hırka-i nemedlerinin sûretâ tarz u hey'etini bahş ve ma'nen hakk-ı müşârün ileyhde olan derece-i teveccühlerini ta'yîn buyurup nezd-i velâyet-penâhîlerinde bir bergüzâr olmak üzere taleb ve dede-i müşârün ileyh dahi bu iltifat-ı cihan-derecâtı hakkında ayn-ı ni'met ve inâyet bilerek derhâl takdîme müsâra'atla ta'ayyün ve iktisâb-ı mefharet eylemişlerdir.

Cenâb-ı Çelebi-i müşârün ileyhden görmüş oldukları iltifât-ı âliye ve riâyet-i fâika misülli cennet-mekân mefhar-ı âl-i Siddîk Çelebi Sadreddîn ve Çelebi Fahreddîn kuddise sırruhuma'l-metîn hazerâtı taraflarından ve ale'l-husûs hâlâ bâlâ-nişîn-i sadr-ı hakikat ve şems-i semây-ı tarîkat imâme-i sübha füyûzât-ı Mevleviyye ve mişkât-ı lem'a-i tecelliyât-ı ma'neviyye fahru'l-etkiyâ ve'n-ni'me Çelebi Efendimiz edâma'llahu âfiyeh hazretleri cânib-i seniyyü'l-cevânib-i reşâdet-penâhîlerinden dahi mazhar-ı iltifât-ı gûn-â-gûn olarak ilâ-âhiri'l-ömr hıdemât-ı devletlerinde bezl-i vücûd ve ihrâz-ı merâtib-i sûriyye ve ma'neviyye ile iktisâr-ı fahr-ı nâ-ma'dûd buyurmuşlardır.

Dede-i müşârün ileyh Dersaâdet'e avdetlerinde ta'lîm-i ulûm-ı sûriyye ve ma'nevîyye ile meşgûl ve teslîk-i fukaray-ı Mevlevîyyeye ve sûret-i mahsûsada tefhîm-i *İntihâ-nâme*-i Hazret-i Sultan Veled kuddise esrârü'l-âliyye ile me'lûf oldukları esnâda Hâce Hüsâmeddîn Efendi Hazretleri'nin irtihâline mebnî bin iki yüz seksen üç tarihinde tedrîs-i *Mesnevî-i Şerîf*'e ibtidâ ve mukâbele takrîr-i kitâb-ı celîl-i mezkûra bezl-i sa'y-i evfâ eyleyüp ulûm-ı hakâyık ve tasavvufda olan mahâret-i fevka'l-âdeleri sebebiyle halka-i tedrîsinde ulemây-ı izâm ve meşâyih-ı kirâmdan hayli zevât hâzır buldukları halde tedrîs-i *Fusûsu'l-Hikem* ve *Leme'ât* ve *Zevrâ* ve usûl ve ilm-i hikmetden dahi i'tây-ı icâzet itmiş ve on sene müddet Meclis-i Meşâyih riyâsetinde buldukları gibi iki sene kadar dahi huzûr-ı hazret-i pâdişâhîde takrîr-i *Mesnevî-i Şerîf*'e me'mûr buyurulmuşlardır.

Müşârün ileyh fazl ve irfân ve kemâl cihetiyle aktâr-ı İslâmiye'de kesb-i iştiyhâr ve hakk-ı âlîlerinde vukû bulan teveccüh-i pâdişâhî cihetiyle dahi tehâcüm-i yâr u ağıyârdan bîzâr olarak meslek-i tecerrüd ve inzivâyı ihtiyâr ve meclis-i ilmîde asdikây-ı bendegân ve ahillân-ı muhibbâna inhisâr etmiş ve ol esnâda mahrûse-i Kâhire'de şeyhü'l-muhaddisîn ve kıdvetü'l-muhakkikîn ilm ü hâl ile müştehir mazanna-i kirâmdan ve ulemâ-i şâfi'iyeden Şeyh İbrahim Sikâ Hazretleri'nin emir ve işâret-i ma'nevîyyesiyle dede-i müşârün ileyh îsâl-i ehâdis-i şerîfeye me'mûr olan muhaddisîn-i kirâmdan ve meşâyih-ı tarikat-ı âliyye-i Şâzeliyye'den mağribî Şeyh Mustafa Şemsî Efendi Hazretleri'nden *Sahîh-i İmâm-ı Buhârî*'den ahz-ı ehâdis-i Nebevîyye eyledikleri hilâlde ahzleri *Kitâbu't-Tib* bâb-ı zâtu'l-cenbe ve *Mesnevî-i Şerîf*'de takrîrleri dahi beşinci cildin evveline karîb olan tavus hikâye-i hikmet-nisâbının

Mesnevî

و ین نیاز ا ر چه که لا غر می کند
صدر را چون بدر انور می کند
چون زمرده زنده بیرون می کشد
هر که مرده گشت او دارد رشد
چون زنده مرده بیرون می کند
نفس زنده سوی مرگی می تند
مرده شو تا مخرج الحی الصمد
زنده زین مرده بیرون آورد⁸

8 Beyitler için bk. (Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, Terceme ve Şerheden: Tahirü'l-Mevlevî, [Şamil Yayınları], İstanbul, 1975, C. 14, s. 158, 159)

ebyât-ı şerîfesine resîde oldukda mazmûn-ı şerîfinden istidlâl buyurdıkları tebeyyün-i ma'nevî ve emr-i celîl-i hazret-i Mevlevî'ye münâba'atla terk-i kîl ü kâl-i sûrî ile ihtiyâr-ı hâmûşî derk-i lâzime-i seyahat-i muvattan-ı aslî buyurup vücûd-ı âlîlerine târîf olan illet-i re'e ve emrâz-ı mütenevvi'a ile tekmîl-i çille-i Mevleviyye ve kat'-ı merâtib-i ma'nevîyye iderek damadları bulunan Hüseyin Fahreddîn Efendi'nin davetine binâen tebdîl-i âb u hevâ zımında Bahâriye Mevlevîhânesi'nde buldukları esnâda hem-sinn-i Cenâb-ı Pîr-i destgîr olarak altmış sekiz yaşında olduğu halde bin üç yüz dört [M. 1887] senesi Cumâde'l-ûlâsı'nın on sekizinci Cuma gicesi saat yedi râddelerinde enfâs-ı ma'dûdelerini ikmâl ve terk-i dağdağa-i fenâ iderek ihtiyâr-ı tecerrüd-i tam itmişlerdir. Rahmetu'llâhi aleyh.

Emr-i gasl ve tekfîni kendi hulefâsından Eskişehir Mevlevîhânesi şeyhi Hasan Efendi ile muhaddis-i mumâ ileyh Mustafa Şemsî Efendi ve tarîk-i Bedeviyye meşâyihından Şeyh Âşir ve tarîk-i Halvetiyye hulefâsından Hâfız Şükrî Efendiler'le mahdûmı Dervîş Kemâleddîn taraflarından bi'l-icrâ salât-ı cenâzeleri ba'de'l-cum'a Ebî Eyyûb-ı Ensârî radiya anhü'l-Bârî hazretleri muvâcehelerinde cemâat-i kübrâ ile mumâ ileyh Mustafa Şemsî Efendi imâmetiyle ba'de'l-edâ ulemâ ve meşâyih ve dervîşân ve ricâl ve avâmdan üç dört bin kişi taraflarından na'ş-ı mağfiret-nakşları zikir ve tehlîl ile ref'-i enâmil-i ta'zîm idilerek Yenikapı Mevlevîhânesi'ne nakl ve meşâyih-i zevî'l-ihtirâma mahsûs türbe-i şerîfede vedâ-i rahmet-i Rabbâniyye kılınmıştır.

Müşârün ileyh hazretleri kemâl-i zühd ve takvâ ile ârâste ve hilm ü mekânate ve tevâzu' ve vakar ile pîrâste afvî âsâbına ağıleb ve sohbeta râgıb rind-meşreb rahîm ve şefîk meclis-i âlîleri mehîb ve'l-hâsıl mehâsin-i ahlâkı câmi' bir merd-i dil-firîb idi. Avâm ve havasdan kendisine mürâcaat iden zevâtın mültemeslelerini is'âf himmet ve nefeslerini her halde îsâr ile tatyîb-i kulûba bezl-i âtîfet itmek de'b-i vâlâları cümlesinden idi. Sünnet-i seniyyeye dâir evliyâu'llâha münâba'at-ı tâmmeleri cihetiyle evkât-ı aliyeleri ehâdis-i şerîfe-i Nebeviyye ve mü'llefât-ı ekâbir-i sûfiyye tettebbu'una ma'tûf u masrûf ve ma'lûmât-ı yakînelerini nefislerinde tatbîkât ile me'lûf olarak müşâhede-i yakîniyyeye sâ'î ve anınla mestlerden(?) ve tahsîli telîfe müreccih olup ekser zamanlarını *Mesnevî-i Şerîf* ve müellefât-ı Hazret-i Şeyh-i Ekber'den *Fütûhât-ı Mekkiyye* ve emsâli tasnîfât ve *Dîvân-ı İbn-i Fâriz* mütâlaasına tahsîs buyurmuşlardı.

Ulûm-ı Arabiyye ve Fâriisiyye'de kâmil ve fenn-i inşâda mâhir ve tab'an şâir âlî ve âdî her bir fûnûnun ma'rîfet ve tahsîline mâil bir zât olup pek çok takrîzât ve inşâ'ât ve bazı tercümelere olduğu gibi vahdet-i vücûd hakkında lisân-ı Türkî üzere bir risâle ve *El-Lisânü'l-Muhammediyye fî mâ Dalle bihi'l-İseviyye* nâmıyla mevsûm lisân-ı mu'ciz-beyân-ı Arabî üzere bir cild telif buyurmuşlardı.

Halâfelerinden Mehmed Elif Efendi kitâb-ı mezbûrun vafında ve merhûm-ı müşârûn ileyhın terâcim-i ahvâlinde kaleme almış olduğu makâle bazı malûmâtı şâmil bulunduğundan aynen derc idilmiştir.

Sûret-i Makâle
[Boş]

Rubâî

در جستن جام جم بهر جا که روی
سرکشته زمیخانه بمیخانه دوی
هین دیده بدست آر بخود کن نظری
خود جام جهان نمای جم ببین که تویی

که تیغ ستمش ءیخه چربر زدی بر
مرهمی که بر نگر در چشم میم استمش⁹

İşbu ebyât müşârûn ileyhın fenn-i şî'rde olan tabîatlarına nümûne olabileceğinden tahrîr idilmiştir.

Hîn-i irtihallerinde şuarâ-yı asrdan pek çok zevât tarafından rihletlerine dâir tevârîh-i müte'addide söylenmiş ise de kendilerine muhabbeti olan bir zât tarafından târîh-i tanzîmi murâd olunarak *Mesnevî-i Şerîf* den tefe'ülle zuhûr idecek emre tevfk-i hareket itmek üzere hîn-i tefe'ülde zuhûr iden beyt-i şerîf cevher olarak irtihâline tarih olması kerâmet-i Hazret-i Pîr'dendir.

جوهر یکتای تاریخ لطیف
بر وفا امد این بیت شریف

Mesnevî

صورت از بی صورتی امد بردن
باز شد کانا الیه راجعون

Çelebi Sadreddîn Efendi merhûm tarafından mukâbele-i şerîfeye vekâlet etmek üzere birâdere müsâade buyurulduğu dahi yazılması münâsib olur. Kemâl.

9 Bu beytin yanında "İşbu beyt yazılsa da olur yazılmasa da" şeklinde bir not vardır.

Şeyh Seyyid Abdurrahîm Efendi İbn-i Ebubekir Dede

Nasbı : 1245 [1829-30]

İrtihâli : 47

Müddet-i Meşîhatı: 1

Velâdeti der-dest-i tahkîkdir.

Dersaadet'de tevellüd itmişdir. Sultan Selîm'in musâhibliğe talebi üzerine birâderleri Şeyh Abdülbâkî Dede tarafından teveccühle cezbe zuhûr itmişdir.

Cezbesi sebebiyle Şeyh Bâkî Efendi'nin irtihâlinde şeyh idilmemiştir. 45 tarihinde Hüsnî Efendi'nin irtihâlinde meşîhat gelmiştir. Kendisini tatyib ve pederi muhâfaza için. Bazı kerâmetleri menkûldür. Fârisî güzel bir divan tertîb buyurmuşlar lâkin harîkde muhterik olmuştur. Hicâz âyîn-i şerîfi kendülerinindir. Türbede medfûndur.

Seyyid Nâsır Abdülbâkî Dede Efendi İbn-i Ebubekir Dede

Hîn-i sabâvetlerinde pederlerinin zîr-i terbiyyesinde ve ahz u nisbeti birâderi Seyyid Ali Nutkî Dede'dendir.

Müşârtün ileyhin irtihâlinde 1219'da [M. 1804] Yenikapu Mevlevîhânesi'nde şeyh olup 17 sene meşîhat itmiş 233 [M. 1817-18] tarihinde *Mesnevî*'ye bed' itmiştir.

36'da [M. 1821] irtihâl itmiş türbede medfûndur.

Ahmed Eflâkî Dede'nin *Menâkıbu l-Ârifîn*'ine tercümesi, Sâfî Mûsâ Dede'nin *Ta'rib-i Şâhidî*'sine şerhi, bir kıt'a *Divançe*'si, *Tahrîriyyetü l-Mûsikî* nâmıyla bir nota îcâd itmiş ve fenn-i mûsikîden bir cild *Edvâr* telif eylemiş, Acembûselik âyînini tasnîf itmişler, makâmât-ı mûsikîden sekiz makam ihtirâ buyurmuşlardır.

Tarih-i velâdeti mahfûz olmayup der-dest-i tahkîkdir. Nâyzen idiler. Birâderi Şeyh Ali Efendi zamanında ser-nâyî idi.

Seyyid Şeyh Ali Nutkî Dede İbn-i Ebubekir Dede

1176'da [M. 1762] tevellüd itmişdir Dersaadet'de. Meşîhate kadar pederlerinin terbiyesinde bulunup senni 14'de 1189'da [M. 1775] şeyh olmuşlardır. Ahz-ı nisbeti ammileri Aşçıbaşı Sahîh Ahmed Dede'dendir. 1219'da [M. 1804] ishalden vefat itmişlerdir. Vefâtı dergâhda hücrelerinde vukû bulmuştur. 4 Cumâde'l-âhire 1219 [M 10 Eylül 1804] Pencşenbe kable'l-mukâbele.

Nâyzen imiş. Mûsikîde şî'rde mâlûmâtı varmış. Fârisî, Arabî'de yed-i tûlâsı varmış. Şevkutarab âyîn-i şerîfini tasnif idüp Hammâmî-zâde Derviş İsmâil'e bahş buyurmuş oldukları dede merhûmun hatt-ı destiyle olan mecmuada muharrerdir.

Kerâmetle iştihâr itmiştir.

Seyyid Hüseyin Receb Hüsnî Dede İbn-i Abdülbâkî Dede

Velâdeti : 1220 [1805]

Meşîhati : 1236 [1821]

İrtihâl : 45 [1829]

Müddet-i Meşîhati: 9 sene 5 mâh

Ömri : 25

Dersaadet'de teveüllüd itmiştir.

Ahz-ı nisbeti Sâdık Dede'dendir. Birinci teehhüllerinde haremi kendisini beğenmediği için müfâratat vâkî olmuştur. Vâlidesinin icbârı üzerine hasta olduğu halde teehhül itdirilmiş, halvet-i sahîha vukû bulmaksızın kırk gün sonra irtihâl itmiştir. Türbede medfundur. Şeyh Bâkî Efendi'den sonra meşîhate tayin buyurulmuştur.

Seyyid Ebubekir Dede İbn-i Şeyh Ahmedü'l-Halvetî Kütâhiyalıdır

Meşîhati : 1159 [1746]

Müddet-i Meşîhati: 30

İrtihâl : 1189 [1775-76]

Velâdetleri der-dest-i tahkîkdir.

Bâ-işâret-i ma'neviyye pederleri tarafından Şeyh Sâkîb Dede hazretlerine teslîm idilmiştir. Sâkîb Dede'nin irtihâlinden sonra dervîş mahdûmları Hâlis Dede'ye hîdmet itmiştir. Şeyhinin müfâratatları üstünden (?) Konya'ya gitmiştir. İki ay sonra türbedâr-ı Hazret-i Pîr olmuş ve birkaç sene sonra Yenikapu Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. Ahz-ı nisbeti Sâkîb Dede hazretlerindedir.

İlm ü fazl ile müştehiridir.

Kütahya'ya üç saat mesafede Köprilivîrân nâm karyede tevellüd buyurmuşlardır.

Kûçek Mehmed Dede Efendi Kırımî

Meşîhatı : 1157 [1744/45]

Müddet-i Meşîhati: 1

İrtihâlleri : 1159 [1746/47]

İlm ü fazl ile şöhret bulmuşdur.

Safî Mûsâ Dede İbn-i Celâl Ali Dede

Meşîhatı : 1148 [1735/36]

Müddet-i Meşîhati: 9

İrtihâl : 1157 [1744/45]

Trablus'da tevellüd itmişdir. Evvelâ Mısır sonra Kasımpaşa ve sonra Yenikapu Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuşdur.

Celâl Ali Dede'nin ahvâli *Sefîne*'de mazbûtdur. Pederlerinden terbiye görmüşlerdir.

Sefîne'ye mürâcaat idildikde malûmat alınabilir. Fuzalâdandır. Şâhidî'ye nazîre *Ta'rib-i Şâhidî* nâmında bir tuhfeleri vardır.

Mesnevîhân Pîr Mehmed Dede Konyalı

Meşîhatı : 1137 [1724/25]

Müddet-i Meşîhati: 11

Rihleti : 1148 [1735/36]

Konya'da tevellüd itmiş. Konya dergâhında mesnevîhân olması iktizâ ider. Mesnevîhânlık ile iştiyhârî bu cihetden olmalıdır.

Çünkü Şeyh Abdurrahim Efendi ile Şeyh Hüsnî Efendi'den maadâ meşâyih-ı kirâm bizzat kırâat itmişlerdir.

Münâsib olur ise cümlesinin terceme-i hallerine *Mesnevî* okutdukları der-miyân idilse münâsib zann iderim.

İşbu takdim idilen müsveddenin zayi idilmemesi müsterhamdır.

Kemâleddîn

Sahîh Ahmed Dede'nin nisbeti Şeyh Bekir Efendi'dendir ve Şeyh Bekir Efendi'nin biraderi Ömer Efendi'nin mahdûmudur.

Sâdık Dede'nin nisbeti Şeyh Bâkî Efendi'dendir. Efendi merhûmun mürebbîleri dergâhta aşçı dede idi.

Bâkî Efendi'nin vefâtı 20 Câ [Cemâziye'l-evvel] 1236 [M. 23 Şubat 1821] cum'a gicesi Şubat saat 5 meşîhat Hüsni Dede'ye âmed Şubat 29.

Pazar gicesi Hâlet Efendi[yi] haberdâr idüp Pazar günü Ser-tabbâh Sâdık Dede ile berâber Hâlet Efendi konağına gidilüp Sâdık Dede'ye meşîhat-nâme yazdırup o zaman Meşâyih olan Kasımpaşa şeyhi Ali Efendi'ye irsâl ve Ali Efendi Hüsni Efendi'ye teslîm ve destâr sarılup Cumâde'l-âhirenin 15'inci Pazar irtesi günü iclâsı.

Şeyh Ali Nutkî Dede'nin irtihâli 1219 [M. 1804] Pencşenbe mâh-ı cumâde'l-âhire saat üç geçerek.

Sâdık Dede aşçıbaşı şud.

3 sâl 1236 [M. 1821] 17 Teşrîn-i sâni sebt günü
semâzenbaşı olması
sâl 1235. [M. 1820]

Şeyh Abdurrahîm Efendi-zâdeler

Abdülkerîm Kadri Dede velâdet 1222 [M. 1807]

Arak 1223 [M. 1808]

Sikke 1224 [M. 1809]

Vefat

Diğeri Seyyid Ali Efendi 1227 [M. 1812]

Hüsni Dede'nin sikke tarihi 1223 [M. 1808] mâh-ı Receb'in(?) cum'a iki üç aylık iken arakiyye ve üç yaşına vüsûlde sikke.

KAYNAKLAR

Ali Nutkî Dede-vd. (yazma), *Defter-i Dervîşân*, C. 1, Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa Bölümü, No. 1194; C. II, Bâkî Baykara Özel Kütüphanesi.

Ahmet Remzi Akyürek ve Şiirleri (1987), Haz. Hasibe Mazioğlu, Sevinç Matbaası, Ankara.

ERDOĞAN, Mustafa (1998), "İstanbul'da Kütahyalı Bir Şeyh Ailesi: Seyyid Ebubekir Dede ve Ahfâdı", *İstanbul Araştırmaları*, S.7 (Güz/Ekim).

ERDOĞAN, Mustafa (2003), *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Mevlevî Şeyhi Abdülbâkî Baykara Dede Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Şiirleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Eş-Şeyh Mehmed Elif Hasîrî-zâde (1342), *Tenşitü'l-Muhibbîn bi-Menâkıbı Hâce Hüsameddîn*, İstanbul.

- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1983), *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İnkılâp ve Aka, İstanbul.
- Mehmed Kemâleddin Efendi (yazma), *Terâcim-i Ahvâl*, Bâkî Baykara Özel Kütüphanesi.
- Mehmed Ziya (1329), *Merâkiz-i Mühimme-i Mevleviyyeden Yenikapı Mevlevîhanesi*, İstanbul.
- Mehmed Ziya (Tarihsiz), *Yenikapı Mevlevîhânesi*, Haz. Yavuz Senemoğlu, Tercüman 1001 Temel Eser Serisi, İstanbul.
- Mehmed Ziya (2005), *Yenikapı Mevlevîhânesi*, Haz. Murat A. Karavelioğlu, Ataç Yayınları, İstanbul.
- Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî (1975), *Mesnevî*, Terceme ve Şerheden: Tahirü'l-Mevlevî, [Şamil Yayınları], İstanbul, 14 C.
- Sahîh Ahmed Dede (2003), *Mevlevîlerin Tarihi Mecmûatü'l-Tevârîhü'l-Mevleviyye*, Haz. Cem Zorlu, İnsan Yayınları, İstanbul.
- İSEN, Mustafa; KURNAZ Cemâl (1990), *Şeyhî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Mehmed Tâhir (1326), *Yenikapı Mevlevîhânesi Postnişini Şeyh Celâleddîn Efendi Merhûm*, Matbaa-i Mekteb-i Sanâyi', [İstanbul].
- YÜCEL, Hasan Ali (1988), *Geçtiğim Günlerden*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- YÜCER, Hür Mahmut (2003), "Eyüp'te Hatuniye Tekkesi ve Tenşîtü'l-Muhibbîn bi-Menâkib-ı Hoca Hüsâmeddîn", *Tasavvuf*, S. 10 (Ocak-Haziran).